

«Hamsun» i 15 byer

Den nordiske storproduksjonen «Hamsun» får verdenspremiere i Norge førstkomende fredag. Hamar er en av 15 premiebyer. Filmen om Nobel-prisvinneren Knut Hamsuns tragiske livskveld er produsert av Erik Crone og regissert av Jan Troell, mens Per Olov Enquist har skrevet manuskriptet.

AV
ARNE SOLLI, NTB

Ekteparet Knut og Marie Hamsun fremstilles av Max von Sydow og Ghita Nørby. Sverre Anker Ousdal spiller Vidkun Quisling.

Nordmenn har fremdeles et ambivalent forhold til Knut Hamsun, født i 1859, tildelt Nobel-prisen i litteratur i 1920, død i 1952. Litteraturprisen fikk han for «Markens grøde» fra 1917, pensumlesning for utallige norske skoleelever senere. Etter den annen verdenskrig ble den verdensberømte forfatteren dømt for landsforræderi. Hamsuns samlede verker er likevel kommet i nye opplag både i Norge og i andre land i de tiårene som er gått siden krigen og siden Hamsuns død. Det

HOS HITTER: En vei mot Dølen i Telemark fungerte i fjor som den strengt bevoktende veien til Adolf Hitlers fridølsbolig «Berghof» under opptakene til «Hamsun». Her Max von Sydow som Hamsun på vei til audiens hos Hitler. (NTB-foto: Terje Bendiksbj)

er i dag en heder for en kunstner å bli kunstnerisk sammenlignet med Hamsun.

I en pressemelding i forbindelse med «Hamsun» stiller Max von Sydow følgende spørsmål: — Kan man dømme en kunstner som Hamsun ut fra de samme normer og regler som en alminnelig borger?

Per Olov Enquist gir svar til NTB på vegne av von Sydow: — Et godt spørsmål. Svaret er ja. En mann som Hamsun, spesielt en

person som innehar en posisjon som Hamsuns, kan ikke dømmes annerledes enn en alminnelig borger.

Enquist viser til aktors uttalelse i rettssaken mot Hamsun: «Jo større mannen er, jo større hans ansvar». Enquist og Troell mener begge at Hamsun fikk en korrekt rettssak.

En familiehistorie

Den nordiske samproduksjonen «Hamsun» er drøyt to og en halv time lang og har kostet noe over 40 millioner norske kroner å produsere. Fra norsk side har blant annet Merkur Film deltatt.

Handlingen tar til i 1935, mens Knut Hamsun går i sitt 76. år. Kunstnerisk befinner han seg i krise, etter å ha vært ute av stand til å skrive siden 1932. Filmen beskriver naturligvis forfatterens tilslutning til nazismen, og rettssaken som fulgte etter krigen. Men ikke minst er filmen en beskrivelse av samlivet mellom Knut og Marie Hamsun.

— Det er en fantastisk familiehistorie, sier Enquist. — Den er fylt med tragedie og smerte. Når filmen begynner, står Hamsun ved livets slutt med sitt verk fullbyrdet. Men ennå skulle han leve i nesten 20 år til.

Det er intet lykkelig ekteskap som blir beskrevet. Knut og Marie lever i maktkamp med hverandre. Først ved graven ble de forsonet.

Knut Hamsun meldte seg aldri inn i Nasjonal Samling. Det gjorde Marie. Men han gjorde aldri

avbikt for sine politiske handlinger. Tvert om, så sent som i mai 1945 hyllet han i en nekrolog Adolf Hitler.

Filmskaperne har tatt sikte på å skildre en fascinerende mann og et ikke mindre fascinerende ekteskap. Målet har ikke vært å frikjenne Hamsun.

«Benpibernes Bøn»

Hvordan kunne den verdensberømte forfatteren, som hadde «Blodets Hvissen, Benpibernes Bøn, hele det ubevidste Sjælev» som program for sin diktning, kun-

førte til at han ikke fikk alle opplysninger, sa Max von Sydow til NTB i fjor i forbindelse med «Hamsun»-opptak i Telemark.

Von Sydow ba selv Troell om å få rollen som Hamsun, og han ba om å få spille mot Ghita Nørby som Marie. Troell oppfylte hans ønske.

Flerspråklig

Max von Sydow gir oss en Knut Hamsun som snakker svensk, Ghita Nørby gir oss en Marie som snakker dansk.

Enquist og Troell er glade for at tiden nå er inne for nordiske samproduksjoner av typen «Hamsun». De mener landene i Norden nå må stå sammen, skal de klare å forsvare en nordisk filmindustri mot den overveldende amerikanske filmdominansen. Nordisk flerspråklighet på lerretet ser de ikke på som noe negativt, tvert om. Dessuten er det spill inn flerspråklig Hamsun-

film før: Skuespillerne talte på tre nordiske språk i «Sult» i 1960-årene. Hovedrolleinneholder Per Oscarsson mottok pris i Cannes i 1966 for sin innsats.

«Hamsun»-manus bygger i betydelig grad på Thorkild Hanssens «Proessen mot Hamsun» fra 1978. Jan Troell fikk for 17 år siden forespørsel om å lage en Hamsun-halvdokumentarserie for fjernsyn på grunnlag av Hanssens bok. Den gang strandet prosjektet fordi NRK sa nei — temaet Hamsun var ennå på slutten av 1970-tallet for ømtålig her i landet.

«— En fantastisk familiehistorie, fylt med tragedie og smerte.»

Per Olov Enquist.

ne bli landsforræder?

— En av grunnene er naturligvis at han vokste opp i en tid der Tyskland hadde en sentral posisjon som kulturland. Dessuten hadde han helt fra ungdommen av aversjoner mot England. På et mer ubevisst plan hadde det nok å gjøre med dårlige erfaringer fra den tidligste ungdommen. Han ble sendt hjemmefra og måtte slite for sin onkel. Denne onkelen, som Hamsun ikke kunne utstå, forbandt han med England. Dessuten ble Hamsun døyd på sine eldre dager, noe som isolerte ham og